

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Boekbespreking van: The Benelux Nations, The Politics of Small-Country Democracies

Putten, J. van

Citation

Putten, J. van. (1974). Boekbespreking van: The Benelux Nations, The Politics of Small-Country Democracies. *Acta Politica*, 9: 1974(1), 90-92. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3449473>

Version: Publisher's Version
License: [Leiden University Non-exclusive license](#)
Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3449473>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Deutscher is het artikel van Phillips gebaseerd op een nogal betwistbare keuze van literatuur. Uitspraken over de ontwikkelingen in de sociale wetenschappen worden gedaan op basis van nogal goedkope kritiek op het meest middelmatige en kleurloze dat men in de empirische sociale wetenschappen heeft gevonden. Hierbij wordt kennelijk het klimaat van 'publish or perish' in de Verenigde Staten, dat veel van dergelijke publicaties verklaart, buiten beschouwing gelaten. De ironie wil dat ook de inhoud van de hier gebundelde opstellen moeilijk een rechtvaardiging voor hun publicatie kan worden gevonden.

Een laatste opmerking over de samensteller. In zijn inleiding geeft hij geen andere rechtvaardiging voor het opnemen van een aantal artikelen die al zeer gedateerd zijn ('62, '65, '68) dan dat de auteurs (Becker uitgezonderd) in Amsterdam werken, of gewerkt hebben. In de ondertitel wordt gesproken over sociologische technieken, en in de inleiding vinden we de formulering 'hoe komt de socioloog aan zijn kennis'. Het alléén aandacht besteden aan enquêtetechieken wekt dan wel enige verbazing. In de inleiding had verder best enige aandacht besteed mogen worden aan de mate waarin de in de opstellen gesignaleerde problemen vooral voor de Verenigde Staten relevant zijn, of ook voor Nederland; de situatie aan Amerikaanse en Nederlandse universiteiten is niet zonder meer vergelijkbaar, zeker niet waar het het onderzoek betreft. Tenslotte zou enige controle op de vertaling geen overbodige luxe zijn geweest, het wemelt van de anglicismen en vertaalfouten (zo wordt anomie vertaald als 'afwijking in gedrag'! p. 147). Kenmerkend voor de slordigheid van Godschalk is dat hij (zonder enige ironie) sprekend over Amerikaanse vakbladen zijn betoog illustreert met de *British Journal of Sociology*. Ik kan me moeilijk aan de indruk onttrekken dat het voornaamste motief voor het publiceren van deze bundel publicatiedrift *an sich* is geweest.

Cees van der Eijk

Gordon L. Weil, The Benelux Nations, The Politics of Small-Country Democracies. New York (Holt, Rinehart and Winston, Inc., Modern Comparative Politics Series), 1970, XII + 260 p., £ 1.70

Onder redactie van Peter H. Merkl (Santa Barbara, Californië), verschijnt bij Holt, Rinehart en Winston een serie vergelijkende politiekologische studies. Het referentiekader is aangegeven in een inleidend werk van Merkl zelf. Daarnaast bestaat de serie uit landen-studies en een aantal delen waarin, over de grenzen heen, bepaalde onderwerpen centraal staan.

Het deel dat door Gordon L. Weil (New York City) is geschreven, behandelt Nederland, België en Luxemburg. Twee doelstellingen stonden bij Weil voorop. In de eerste plaats wilde hij onderzoeken hoe deze drie landen, en Nederland in het bijzonder, een verscheidenheid aan mechanismen hebben ontwikkeld om klaar te komen met het grootste probleem van de westerse samenleving, de verhouding van het individu tot zijn politieke cultuur. Daarnaast heeft hij zich willen verdiepen in de motiveringen en het beleid van kleine landen in zaken van internationale politiek, in het bijzonder de Europese integratie.

Het boek begint met een korte schets van de geschiedenis van de drie landen en een zeer beknopte aanduiding van de economische structuur. Daarna wordt aandacht geschonken aan processen van politieke socialisatie, in het bijzonder de betekenis van gezin, klasse, onderwijs, godsdienst, regionale invloeden, com-

municatiemediën, enz., en de onderliggende waarden.

Het derde hoofdstuk is gewijd aan de afnemende betekenis van gemeente en provincie. Daarbij wordt onder meer een aantal taken en bevoegdheden van beide bestuursorganen beschreven.

Het vierde hoofdstuk beschrijft de partijstelsels in beide landen, de verkiezingen, de kabinetsformatie en de relatie tussen de politieke partijen en het kabinet. Het wordt gevolgd door een hoofdstuk gewijd aan de betekenis van pressiegroepen van zeer onderscheiden aard. De hoofdstukken 6 en 7 stellen de politieke besluitvorming in Nederland en België centraal. Het achtste hoofdstuk schenkt aandacht aan de rechterlijke macht, het negende is geheel gewijd aan Luxemburg en in het tiende worden enkele internationale betrekkingen centraal gesteld: het koloniale verleden, de Benelux, de Europese samenwerking — daarbij met name de vele botsingen tussen Nederland en Frankrijk, waaruit de grootheid van een klein land kan blijken — en tenslotte de samenwerking in Atlantisch verband.

Weils werkwijze is dat hij in elk hoofdstuk of stel hoofdstukken niet alleen de betrokken kenmerken van de Nederlandse en Belgische politieke stelsels beschrijft, maar deze beide ook vergelijkt en in zekere zin zijn beschrijving door het vooropgezette doel van vergelijking laat beïnvloeden. Zo komt, in het hoofdstuk over de politieke cultuur, Nederland te voorschijn als een land, waarin een geweldige mate van consensus heerst, terwijl België daarentegen verscheurd wordt door de taal tegenstellingen. In het hoofdstuk over de lagere publiekrechtelijke organen blijkt, dat Nederland nogal gecentraliseerd is, terwijl in België de macht van de gemeentelijke autoriteiten tamelijk ongebroken schijnt (meer dan de helft van de leden van het parlement zijn tevens gekozen gemeentelijke gezagsdragers). In het hoofdstuk over pressiegroepen staan, wat Nederland betreft, de Stichting van de Arbeid en de Sociaal-Economische Raad centraal, terwijl voor België een wirwar van interveniërende maatschappelijke organisaties ten tonele wordt gevoerd. Nederland is het land van 'the survival of parliament', België dat van 'the eclips of parliament'.

Nu moet de auteur worden toegegeven, dat hij zich in de regel niet tot zwart-wit schilderijen laat verleiden. Bovendien zijn conflicten als de taalstrijd ons bekend en kan zonder meer worden erkend, om een voorbeeld te noemen, dat de eigen verantwoordelijkheden van regering en parlement hier scherper worden onderscheiden en de invloed van de politieke partijen hier een minder dominerende is dan in België. Aan de andere kant moet worden gezegd dat de auteur een te rooskleurig beeld geeft van de harmonie in ons land. Hij had zich, mede gezien het feit dat de felle roerselen die zich in 1966 voordeden in zijn onderzoeksperiode vallen, hiervoor kunnen hoeden. Ook had hij, naast de paragrafen over de Stichting van de Arbeid en de S.E.R., een beschrijving van het Nederlandse pressiegroepenstelsel kunnen geven, die weinig afwijkt van die van het Belgische. Per slot van rekening gaan de activiteiten van de sociale 'partners' bepaald niet geheel in de hoogergeroemde overlegorganen op.

De gehanteerde methode houdt voor de Nederlandse lezer wel enkele verrassingen in, in de zin van 'hé, ziet men ons zo?' Maar voor een niet-Nederlands student lijkt het mij belangrijker te weten, hoe de Nederlanders zichzelf ervaren dan hoe Weil ons in vergelijking met onze zuiderburen ziet.

Het boek lijdt voorts onder zijn grote beknoptheid en een nogal vervelende mate van onnauwkeurigheid, vooral wat een aantal details betreft. Wat de beknopt-

heid betreft, natuurlijk kan op 100 pagina's geen uitvoerige beschrijving van de Nederlandse politieke cultuur en structuur worden verwacht. Maar gesteld voor de eis van beknoptheid dient een auteur meer zorg te geven aan zijn selectiecriteria. Herhaaldelijk wordt gewezen op het bestaan van bepaalde instellingen of andere verschijnselen in Nederland, zonder dat melding wordt gemaakt van het bestaan van dezelfde instellingen of verschijnselen in België — en omgekeerd. Een dergelijke selectiviteit wekt ten onrechte de indruk dat tussen de beide landen bepaalde verschillen bestaan, maar slechts een insider is daarvan op de hoogte.

Daarnaast kunnen nog allerlei folkloristische, aanvechtbare en onjuiste passages worden aangewezen: de Nederlandse Sint-Nikolaasviering overtreft ook in haar godsdienstige betekenis de Amerikaanse kerstviering; het klassegevoel is in Nederland sterk ontwikkeld; de afschaffing van de opkomstplicht was aan de schrijver onbekend; 'het fries wordt nog altijd gesproken in de streek ten noorden van Amsterdam'; de politieke partijen zijn realistisch en proberen de kiezers vóór de verkiezingen een indruk te geven van de coalitievorming na de verkiezingen; de PSP is opgericht in 1962. Het kiesstelsel is, wat de effecten voor kleine partijen betreft, niet juist weergegeven.

Bij het lezen van de geïncrimineerde passages vraagt men zich af, welke bronnen de schrijver heeft benut. Hij heeft gedurende vijf jaar in Brussel gewoond en spreekt in zijn voorwoord hartelijk dank uit jegens mr. P. J. H. Jonkman van de Nederlandse ambassade in Brussel, die hem met grote toewijding van informatie heeft voorzien en aan contacten in Nederland heeft geholpen. De geschreven bronnen die hij noemt zijn overwegend Engelstalig: Daalder, Lijphart, Goudsbloem, *Sociologica 'Netherlandica'*. Een alleszins te billijken keuze. Maar de Nederlandstalige bronnen zijn om te huilen: Henk J. Meier, *Politiek Zakboek* 1967; J. van den Berg, *De anatomie van Nederland*, deel 1, 1967. Dat is alles. Men vraagt zich af of de ambassade te Brussel niet op de hoogte was van het feit dat er nog wel degelijker werken over het Nederlandse politieke stelsel bestaan: de geschriften van Van Raalte, Drees en Kuypers, bijvoorbeeld, of tal van informatieve artikelen in *Acta Politica*. Afgezien daarvan heeft de auteur zich ook zelf kennelijk niet de moeite gegeven, tot deze bronnen door te dringen.

Hoewel Weils boek enerzijds nuttige elementaire informatie biedt over tal van onderwerpen met betrekking tot de politieke structuur en de buitenlandse politiek van Nederland en België, gaat het anderzijds mank aan oppervlakkigheid, eenzijdigheid en onzorgvuldigheid. Dat het niet nodig is dat buitenlanders oppervlakkig, eenzijdig en onzorgvuldig over Nederland schrijven heeft Windmuller in zijn boek over de arbeidsverhoudingen in ons land aangetoond. Weil had zich daaraan kunnen spiegel.

Jan van Putten

C. P. M. van der Haak, Bekend maken en bekend raken, Evaluatie van de eerste vijf jaar overheidsvoorlichting over de Algemene Bijstandswet (1962—1967). 's-Gravenhage, Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk (Staatsuitgeverij), 1972, -279 p., f 21,—

Het onderzoek, waarover Van der Haak in zijn dissertatie rapporteert, had tot doel, het effect van een stuk overheidsvoorlichting na te gaan. Min of meer toevallig is daarvoor de overheidsvoorlichting over de algemene bijstandswet

als object gekozen. Het onderzoek valt in twee belangrijke onderdelen uiteen. Onder het opschrift 'bekend maken' werd onder meer onderzocht hoe het geheel van boodschappen met betrekking tot de ABW eruit ziet, dat antecedent is gemaakt aan de potentiële cliënten van de ABW; hoe dit geheel tot stand is gekomen; wat in eerste instantie het effect is van de voorlichting die door de overheid aan andere verspreiders van boodschappen over de ABW is gegeven. Onder het opschrift 'bekend raken' is vooral nagegaan wat het effect van alle voorlichting en publiciteit over de ABW bij de potentiële cliënten is in termen van kennis, houding en gedrag t.a.v. de ABW; hoe de sociale processen van kennisname, houdings- en gedragsbepaling verlopen en met welke variabelen dit verloop samenhangen; welke informatiebronnen worden benut en in hoeverre de overheidsvoorlichting van betekenis is.

Het onderzoek concentreert zich op de gemeente Utrecht. In het onderzoek onder voorlichtende instanties (bekend maken) is in ruime mate van vergelijking gebruik gemaakt. De voorlichting vanwege de gemeente wordt vergeleken met de voorlichting van de ministerie van CRM, de voorlichting van radio, televisie, pers en een aantal organisaties met de overheidsvoorlichting. Voorts worden de verschillende omroepen onderling, de kranten onderling en de diverse organisaties met elkaar vergeleken. Daaraan gaat vooraf een gedetailleerde beschrijving van de ontplooiende voorlichtingsactiviteiten. Deze activiteiten worden in verband gebracht met de doelstellingen, sociale positie en communicatiestructuur van deze instanties.

Ook bij het onderzoek onder de uiteindelijk bedoelde ontvangers van de voorlichting (bekend raken) is op ruime schaal van de vergelijkende methode gebruik gemaakt. Binnen een zo homogeen mogelijke bevolkingsgroep werden degenen die wel en degenen die niet van de ABW op de hoogte zijn met elkaar vergeleken. Hetzelfde gebeurde ten aanzien van personen die wel en personen die geen bijstand hebben aangevraagd, in zoveel mogelijk vergelijkbare omstandigheden. Het onderzoek onder de ontvangers concentreerde zich op kleine zelfstandigen (ambulante handelaars, handelaars in tweede-handsgoederen en oude middenstand) in de gemeente Utrecht. Als toetssteen voor het effect van de voorlichting gold de kennis van en de houding tegenover de ABW die bij deze doelgroep van de voorlichting viel aan te treffen.

Het onderzoek onder de ontvangers leverde enkele belangwekkende resultaten op. Bekendheid met de ABW behoort eerder tot de geestelijke bagage van de participerende burger dan tot die van de bijstandbehoevende. In de beroepscategorie 'ambulant en/of handelend in tweedehands goederen' is het aanvragen van bijstand een kwestie van voldoende op de hoogte zijn van de nieuwe mogelijkheden en dit hangt samen met het 'bij de tijd' zijn in het algemeen, waarvoor participatie in grotere verbanden en interesse voor wat buiten de eigen kring gebeurt voorwaarden lijken te zijn. Vrees voor prestigeverlies speelt geen rol van betekenis. In de 'oude middenstand' is het beeld omgekeerd: de niet-aanvragers zijn van allerlei zaken op maatschappelijk en politiek terrein beter op de hoogte dan de aanvragers en ook in hun opvattingen en participatiegedrag zijn zij meer 'cosmopolite' dan de aanvragers. Bij deze 'oude middenstanders' komt hun maatschappelijk prestige echter in conflict met hun behoefte aan bijstand en kennis van de mogelijkheden van de bijstandswet. Het prestige houdt bij de niet-aanvragers de overhand; de aanvragers uit deze beroepscategorie zijn de personen met het zwakste prestigegevoel, die enigszins marginaal